

RAPPORT EVALUATIECOMMISSIE

VLAAMS-NEDERLANDSE SAMENWERKING (VNC)

Samenstelling externe evaluatiecommissie (ingesteld door de Raad van Bestuur van FWO-Vlaanderen en het Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen van NWO)

Prof.dr. H. van der Wee (em.), Katholieke Universiteit Leuven, Dept. Historische Wetenschappen (vz.)

Prof.dr. M. Hüning, Freie Universität Berlin, Institut für Deutsche und Niederländische Philologie

Prof.dr. P.W.M. Wackers, Universiteit Utrecht, Nederlandse Taal- en Letterkunde

Vanuit NWO is mw.drs. A. Dijkstra als secretaris aan de commissie toegevoegd

Conclusies en aanbevelingen

- Het programma Vlaams-Nederlandse samenwerking is uitstekend verlopen en heeft in een reële behoefte voorzien. De contacten tussen onderzoekers in beide landen zijn uitgebreid en geïntensiveerd. Het programma heeft geleid tot onderzoek dat anders niet had kunnen worden gerealiseerd en tot onderzoeksprojecten die hebben getoond een duidelijke meerwaarde te hebben. Door zijn optreden heeft het VNC zich in Nederland en Vlaanderen een eigenstandige positie verworven. De commissie beveelt aan het programma Vlaams-Nederlandse samenwerking institutioneel, financieel en inhoudelijk tenminste op de bestaande voet voort te zetten.
- Nederland en Vlaanderen vormen samen één cultuur- en taalgemeenschap en hebben een (grotendeels) gezamenlijke geschiedenis. Het VNC is als enige in staat gezamenlijke, grensoverschrijdende onderzoeksprojecten van Vlaamse en Nederlandse instellingen te financieren. Dat is binnen NWO en FWO niet mogelijk. In het licht van het GENT-akkoord en het voortschrijdende proces van Europese integratie is een continuering van de werkzaamheden van het VNC noodzakelijk. De commissie is van mening dat het VNC een blijvende verantwoordelijkheid is, niet alleen van NWO en FWO, maar ook van de regeringen van beide landen.
- Het VNC maakt gebruik van vier subsidie-instrumenten. Het primaire instrument - de Onderzoeksprojecten - is een groot succes. Ook het later toegevoegde instrument - subsidiëring van wetenschappelijke bijeenkomsten - voldoet zeer goed: de internationale uitstraling van de Vlaams-Nederlandse samenwerking is erdoor bevorderd. Om meer onderzoek te stimuleren dat gericht is op de positie van het Nederlandse cultuur- en taalgebied als geheel ten opzichte van andere internationale ontwikkelingen suggereert de commissie de naam van het derde themaveld te veranderen in "De Lage Landen in de Wereld". De commissie heeft er vertrouwen in dat de door haar in dit rapport voorgestelde aanpassingen van de twee steunvormen die niet aan de verwachtingen hebben voldaan - Uitwisseling van Onderzoekers en VNC-beurzen - de bruikbaarheid van deze beide subsidie-instrumenten zullen vergroten.
- De commissie oordeelt dat de tot dusver gevolgde beoordelingsprocedures op het punt van evenwichtigheid en transparantie nog niet ten volle zijn uitgekristalliseerd en dringt aan op een verdere harmonisatie van deze procedures. De commissie adviseert de instelling van een paritair samengestelde Vlaams-Nederlandse adviescommissie, die de beoordeling van projectvoorstellen, interimrapportages en eindverslagen voor haar rekening neemt. Op die manier zal het VNC ook meer bestuurlijke en beleidsmatige activiteiten kunnen ontplooiën.
- Kennisoverdracht zou voor het VNC een belangrijk punt van aandacht moeten zijn. De commissie is van mening dat kennisoverdracht als een volwaardig onderdeel van subsidieaanvragen behandeld moet worden en dat het VNC waar mogelijk moet bevorderen dat kennisoverdracht een deel van projecten is dan wel wordt.
- De opbouw van Vlaams-Nederlandse gegevensbestanden en corpora valt binnen het werkdomein van het VNC. De huidige financiële omvang van het VNC-fonds is echter ontoereikend om de bouw van grote 'open einde' investeringen te kunnen financieren. De commissie bepleit de instelling van een additioneel VNC-investeringsfonds voor de financiering van omvangrijke Vlaams-Nederlandse gegevensbestanden en corpora. De benodigde extra middelen zouden de betrokken Vlaamse en Nederlandse ministeries en NWO en FWO moeten vrijmaken.

Werkwijze evaluatiecommissie

Ten behoeve van de evaluatie van het Programma Vlaams-Nederlandse Samenwerking hebben de leden van de evaluatiecommissie een informatie-pakket ontvangen dat bestond uit:

- ◇ het Protocol evaluatie Programma Vlaams-Nederlandse Samenwerking
- ◇ het Zelfevaluatiedocument 1994-2000 opgesteld door het VNC
- ◇ de Overeenkomst tussen NWO en FWO-Vlaanderen betreffende het VNC (incl. bijlagen) uit 1994
- ◇ het VNC-programmadocument (brochure)

De evaluatiecommissie is gevraagd te reageren op het Zelfevaluatiedocument en de evaluatievragen te beantwoorden. Het VNC Zelfevaluatiedocument bestaat uit drie delen: een uiteenzetting over de doelstellingen en het beleid van het VNC, een paragraaf over het beroep dat onderzoekers doen op het VNC en de subsidies die zijn toegekend, en een beschouwing over de feitelijke opbrengsten van de samenwerking in termen van wetenschappelijke contacten, bijeenkomsten en publicaties. De inhoud van dit document wordt onderschreven door het Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen van NWO en de Raad van Bestuur van FWO-Vlaanderen.

Vragen uit het evaluatieprotocol:

1. *Beantwoordt het VNC aan de doelstellingen van het GENT-akkoord?*
2. *Zijn door toedoen van het VNC de wetenschappelijke contacten tussen Nederland en Vlaanderen toegenomen, in termen van resultaten en effecten?*
3. *Is er, op grond van de ervaringen tot dusver, aanleiding verschuivingen aan te brengen in de VNC-instrumenten? Verdient het aanbeveling andere accenten te leggen of onderdelen te verbeteren dan wel aan te vullen?*
4. *Dient de huidige beoordelingsprocedure waarvoor het VNC heeft gekozen te worden gezien als het eindpunt in een proces van toenadering tussen NWO en FWO-Vlaanderen of verdient het aanbeveling de procedures van beide organisaties nog verder met elkaar te integreren?*
5. *Zijn de cultuurverschillen tussen beide organisaties van invloed op de selectie van de subsidie-aanvragen door het VNC?*
6. *Leidt het benadrukken van het comparatieve element, dat bij de selectie van de subsidieaanvragen zwaar weegt, tot het honoreren van de beste onderzoeksvoorstellen?*
7. *Behoort de financiering van subsidieaanvragen die de productie van databases en corpora beogen tot de taak van het VNC?*
8. *Kunnen er oorzaken worden aangegeven voor de verdeling van de VNC-middelen over de verschillende disciplines en universiteiten?*
9. *Is er sprake van een duidelijke taakafbakening tussen het VNC, andere onderzoeksfondsen en de Nederlandse Taalunie?*

De commissie kwam op dinsdag 3 april en woensdag 25 april 2001 in Den Haag bijeen.

- ◇ Op 3 april vond een uitgebreide voorbespreking van de evaluatiecommissie plaats die werd bijgewoond door de secretaris van de evaluatiecommissie en de secretaris van het VNC programma. De commissie besprak het zelfevaluatiedocument zoals opgesteld door het VNC, de tekst van de overeenkomst die NWO en FWO-Vlaanderen in 1994 met betrekking tot het VNC sloten, het VNC-programmadocument en de vragen uit het evaluatieprotocol die onder auspiciën van het Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen van NWO en de Raad van Bestuur van FWO waren geformuleerd. Daarnaast stelde de commissie een leidraad op voor de geplande gesprekken
- ◇ Op 25 april voerde de commissie gesprekken met (voormalig) projectleiders van VNC-projecten, (oud)bestuursleden van het VNC en met vertegenwoordigers van NWO en FWO-Vlaanderen. De gesprekken werden bijgewoond door de secretaris van de evaluatiecommissie en de secretaris van het VNC-programma. Een volledig overzicht van de gesprekspartners en -thema's is opgenomen in de bijlage. Aan het eind van deze dag vond een afsluitende bespreking plaats waarin de evaluatiecommissie haar eindoordeel formuleerde.
- ◇ Op grond van de beschikbare documentatie en de gesprekken heeft de evaluatiecommissie vervolgens het voorliggende rapport opgesteld. Daarbij heeft zij de vragen uit het protocol tot uitgangspunt van haar beschouwingen genomen.

Antwoorden van de evaluatiecommissie op de vragen uit het evaluatieprotocol

1. *Beantwoordt het VNC aan de doelstellingen van het GENT-akkoord?*

De commissie is van mening dat het VNC het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Nederlandse taal en cultuur structureel versterkt heeft. Nederland en Vlaanderen vormen samen één cultuur- en taalgemeenschap. Ook hun geschiedenis valt grotendeels samen. Voor onderzoek naar aspecten van de cultuur, taal en geschiedenis van de voormalige 'Nederlanden' is samenwerking tussen Vlaamse en Nederlandse onderzoekers en onderzoeksinstituten dan ook vaak onontbeerlijk. Het VNC is als enige in staat gezamenlijke, grensoverschrijdende onderzoeksprojecten van Vlaamse instellingen en Nederlandse instellingen te financieren. Dat is binnen NWO en FWO niet mogelijk. In het licht van het GENT-akkoord en het voortschrijdende proces van Europese integratie is een continuering van de werkzaamheden van het VNC noodzakelijk. De commissie is van mening dat het VNC een blijvende (financiële) verantwoordelijkheid is, niet alleen van NWO en FWO, maar ook van de regeringen van beide landen.

Dit geldt in het bijzonder voor de onderzoeksprojecten, waar veruit het grootste gedeelte van het VNC-budget aan wordt besteed. De onderzoeksprojecten hebben een wetenschappelijke samenwerking tussen onderzoekers uit Nederland en Vlaanderen op gang gebracht en hebben door de omvang van de subsidies en de inkadering van het onderzoek in themavelden duidelijk getoond een meerwaarde te bezitten boven individuele promotie- en postdoc-projecten in de afzonderlijke landen. De commissie heeft alle reden aan te nemen dat de wetenschappelijke samenwerking, mits tenminste op dezelfde voet gefinancierd, in de komende jaren met succes kan worden voortgezet.

De ervaringen met het verhogen van de mobiliteit van onderzoekers uit de twee landen zijn gemengd. De twee onderdelen van het VNC-programma die met dit doel zijn ontworpen, uitwisseling van onderzoekers en VNC-beurzen, hebben slechts een klein aantal aanvragen opgeleverd en voldeden daarmee niet aan de verwachtingen. De commissie is van oordeel dat het VNC hiervoor overtuigende verklaringen geeft in het zelfevaluatie-document. Bij gebrek aan 'sabbatical leaves' blijft het voor veel onderzoekers moeilijk voor langere tijd hun werkplek te verlaten. Daarnaast acht een grote groep onderzoekers het niet nodig hiervoor een beroep op het VNC te doen. Zij ontmoeten ook zonder het VNC vakgenoten over de grens, doorgaans tijdens symposia of korte werkbezoeken. Voor het overige onderhouden zij hun contacten via e-mail en telefoon. Ook treffen Nederlanders en Vlamingen elkaar in toenemende mate in Europese samenwerkingsverbanden. Hoewel de commissie zich er van bewust is dat het niet gemakkelijk zal zijn het bestaande patroon te doorbreken en de bestaande samenwerkingsvormen goed blijken te voldoen, acht zij het mogelijk de aantrekkelijkheid van de onderdelen uitwisseling van onderzoekers en VNC-beurzen voor onderzoekers te vergroten (zie antwoord vraag 3). Daarnaast merkt zij op dat het onderdeel wetenschappelijke bijeenkomsten wel in een groeiende behoefte voorziet en een stimulans is voor het verhogen van de kennisuitwisseling van Nederlandse en Vlaamse onderzoekers.

2. *Zijn door toedoen van het VNC de wetenschappelijke contacten tussen Nederland en Vlaanderen toegenomen, in termen van resultaten en effecten?*

De commissie heeft geconstateerd dat als gevolg van het optreden van het VNC zowel een uitbreiding als een intensivering van de contacten tussen Nederland en Vlaanderen heeft plaatsgevonden. In bijlage XI van het zelfevaluatie-document wordt een korte beschrijving gegeven van de output van verschillende afgesloten VNC-projecten. Veel van de resultaten bestaan uit artikelen en congrespapers. De eerste dissertaties en monografieën die in het vooruitzicht zijn gesteld, zijn inmiddels verschenen of naderen hun voltooiing. VNC-projecten hebben geleid tot duurzame en meer verdiepte vormen van samenwerking tussen Vlaamse en Nederlandse onderzoekers. Aansprekende voorbeelden daarvan zijn het samenwerkingsproject *Repertorium van het Nederlandse lied* van het Meertens Instituut en de UFSIA, de samenwerkingsprojecten van de KU Nijmegen, de KU Leuven en de RU Gent op het gebied van de *dialectlexicografie in het Zuid-Nederlands taalgebied*, en de verbreding van het Nederlandse

project *Reconstructie Nationale Rekeningen* naar het VNC-project *Vergelijkende Historische Nationale Rekeningen in België en Nederland* van de Universiteit Utrecht en de KU Leuven. Tevens signaleert de commissie dat de onderzoeksschool Mediëvistiek en het Posthumus Instituut in Nederland, parallel aan de activiteiten van het VNC, samen zijn gaan werken met zusterinstellingen in Vlaanderen.

De effecten van de wetenschappelijke contacten zijn moeilijk te kwantificeren. De spin-off van projecten, zo constateert de commissie, is vaak groter dan in de eindverslagen van de projecten wordt gerapporteerd. De commissie is bekend met verschillende voorbeelden van VNC-projecten, die niet alleen tijdens maar ook na afloop hebben geleid tot grensverleggende artikelen, nieuwe methodologische inzichten en een frequent gebruik van dataverzamelingen of repertoria, die in het kader van het desbetreffende project werden aangelegd. Voorbeelden hiervan zijn de door de Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit en Vrije Universiteit Brussel bijeengebrachte dataverzameling van het ambachts- en gildewezen in Vlaanderen en Nederland en het project *De ontsluiting van het handschrift Van Hulthem* uitgevoerd door het Constantijn Huygens Instituut in Den Haag en de Vrije Universiteit Brussel.

3. *Is er, op grond van de ervaringen tot dusver, aanleiding verschuivingen aan te brengen in de VNC-instrumenten? Verdient het aanbeveling andere accenten te leggen of onderdelen te verbeteren dan wel aan te vullen?*

Het VNC heeft vanaf 1994 met een drietal instrumenten gewerkt. Deze zijn: a) onderzoeksprojecten, b) uitwisseling van onderzoekers en c) VNC-beurzen. In 1997 is een vierde onderdeel toegevoegd: d) wetenschappelijke bijeenkomsten. Er is een groot verschil in het beroep dat het veld op deze instrumenten doet. De onderdelen onderzoeksprojecten en wetenschappelijke bijeenkomsten kunnen zich in een grote belangstelling verheugen, de onderdelen uitwisseling van onderzoekers en VNC-beurzen blijken veel minder in een behoefte te voorzien dan tevoren was aangenomen.

a) De commissie stelt vast dat het primaire VNC-instrument - de onderzoeksprojecten - een groot succes is gebleken. Het accent lag in de eerste jaren vooral op inventariserende en beschrijvende studies. De commissie stelt vast dat met de introductie van de drie themavelden in toenemende mate een verschuiving plaatsgevonden heeft naar meer analytische en interpretatieve projecten. Dit is een ontwikkeling die voor de hand ligt. Immers, niet alleen gaat in veel onderzoek beschrijven aan analyseren vooraf, het is op het terrein van data verzamelen dat samenwerkingsprojecten het gemakkelijkst worden gestart. Hoewel de commissie zich van een oordeel over het relatieve belang van beide benaderingen wenst te onthouden, acht zij meer onderzoek gericht op analyse en interpretatie voor het wetenschappelijk debat van groot belang. Juist een dergelijke aanpak maakt het naar haar oordeel mogelijk Vlaams-Nederlandse projecten internationaal zichtbaarder te maken. Het zwaartepunt van het VNC-programma moet daarbij blijven liggen op het subsidiëren van specifiek Vlaams-Nederlandse onderzoeksthema's.

Dit brengt de commissie op het door het VNC nagestreefde comparatieve aspect. Het is haar opgevallen dat het formuleren van drie themavelden in hoofdzaak onderzoeksvoorstellen heeft opgeleverd die liggen op de velden convergentie/divergentie en wisselwerking/confrontatie. Binnen deze themavelden worden verwante ontwikkelingen in Nederland en Vlaanderen met elkaar vergeleken, niet de ontwikkelingen in het Nederlandse taal- en cultuurgebied met die in andere landen. Voor dit laatste is het derde themaveld bedoeld, invloed/beïnvloeding. De commissie stelt voor de naam van dit themaveld te veranderen in 'De Lage Landen in de wereld' en de beschrijving van het themaveld te herformuleren. Zij hoopt dat hierdoor het comparatieve element in ruimere zin in het programma beter herkenbaar wordt en dat zo de aansluiting van Vlaams-Nederlandse projecten bij internationale wetenschappelijke discussies wordt versterkt.

b) De commissie acht het denkbaar dat het onderdeel uitwisseling van onderzoekers aan prestige wint indien het wordt omgevormd tot een wisselleerstoel met een specifieke leeropdracht en een aansprekende naam, die het ene jaar in Nederland en het andere jaar in Vlaanderen bezet wordt. Hiervoor moeten ook buitenlandse deskundigen in aanmerking kunnen komen. Op deze wijze krijgt dit instrument een meer onderscheidend karakter en kan het dienen als een versterking van het

curriculum vitae van de desbetreffende laureaten. De mogelijkheid van particuliere financiering (maecenaat) van de wisselleerstoel kan onderzocht worden.

c) Wat betreft de VNC-beurzen zou volgens de commissie nagegaan moeten worden in hoeverre het mogelijk is een cluster van postdocs op het NIAS aan een gezamenlijk project te laten werken. Deze postdocs zouden behalve uit Nederland en Vlaanderen ook uit andere landen afkomstig kunnen zijn, zodat de Vlaams-Nederlandse samenwerking via het NIAS verder geïnternationaliseerd kan worden. Daarnaast zou bekeken moeten worden of het mogelijk is kortere verblijfsperiodes op het NIAS te honoreren, bijvoorbeeld aan het begin van een project ten behoeve van het specificeren van de werkhypothese(n) of aan het einde van een project om een synthetiserende studie te schrijven. Bovendien moet overwogen worden om bezoekersbeurzen te verstrekken aan jonge onderzoekers werkzaam op buitenlandse centra voor Neerlandistiek.

d) Met betrekking tot het onderdeel wetenschappelijke bijeenkomsten beveelt de commissie aan in het vervolg vooral subsidie beschikbaar te stellen voor kleinere symposia en workshops, slechts bij uitzondering voor grote conferenties. Juist met een exclusieve groep experts, bij voorkeur ook van buiten het Nederlandse taalgebied, is het mogelijk tot een werkelijke verdieping van de discussie te komen en een vruchtbare uitwisseling van kennis en ideeën tot stand te brengen. Verder zou als voorwaarde gesteld moeten worden dat de beoogde wetenschappelijke bijeenkomsten een relatie hebben met lopende VNC-projecten. Daarbij moet niet alleen gedacht worden aan wetenschappelijke bijeenkomsten aan het eind van een project maar ook aan een bijeenkomst aan het begin ten behoeve van het inbedden van het onderzoek in internationale kaders. Om de internationalisering te faciliteren, zou het VNC in voorkomende gevallen subsidies beschikbaar kunnen stellen voor het vertalen van publicaties in het Engels of voor 'copy-editing' van reeds in het Engels opgestelde en gepresenteerde 'papers'. De door NWO en FWO-Vlaanderen in 1994 ondertekende overeenkomst maakt de financiering van dergelijke uitgaven mogelijk.

Tenslotte vraagt de commissie aandacht voor het aspect van kennisoverdracht. Hoewel het VNC-project primair gericht is op onderzoek, is het deel van een cultureel akkoord en daarom is het belangrijk, waar mogelijk, de resultaten ook aan een breder publiek te presenteren. Gedacht kan worden aan het bekendmaken van de uitkomsten van projecten via symposia en artikelen in tijdschriften, maar ook aan presentaties voor een groter publiek via bijvoorbeeld concerten, festivals, exposities, kranten, publiekstijdschriften en radio- en tv-uitzendingen, al naar gelang de aard van het project. Een overdrachtscomponent in een aanvraag dient naar de mening van de commissie gelijkwaardig te worden behandeld aan de onderzoeksaspecten en kan vaak een pré zijn. Als een onderzoek goede mogelijkheden tot overdracht heeft, maar de aanvragers daar zelf geen aandacht aan besteden, zou de VNC-commissie moeten stimuleren dat dit aspect alsnog de nodige aandacht krijgt.

4. Dient de huidige beoordelingsprocedure waarvoor het VNC heeft gekozen te worden gezien als het eindpunt in een proces van toenadering tussen NWO en FWO-Vlaanderen of verdient het aanbeveling de procedures van beide organisaties nog verder met elkaar te integreren?

De commissie constateert dat de behandeling van VNC-projecten vanwege de federatieve structuur deels via gescheiden kanalen verloopt. Oorspronkelijk was er sprake van twee volledig gescheiden procedures, maar de systemen van indiening en beoordeling van NWO en FWO-Vlaanderen zijn in de eerste jaren van de samenwerking naar elkaar toegegroeid. Bepaalde traditionele kenmerken zijn echter blijven bestaan, waardoor onderzoekers vaak nog twee verschillende systemen ervaren. Idealiter zou er van één systeem en één aanspreekpunt sprake moeten zijn. De commissie is zich er echter van bewust dat het niet mogelijk is de administraties van beide organisaties te integreren en dat de financiering van projecten onvermijdelijk volgens de regelgeving in de verschillende landen dient te verlopen. De commissie adviseert het VNC dringend om te blijven streven naar een verdere harmonisatie van de procedures voor advisering en beoordeling van VNC-projecten om op het niveau van aanvragers en uitvoerders het besef te doen toenemen dat zij werkzaam zijn binnen een specifieke steunvorm.

De commissie is van mening dat een gezamenlijke door NWO en FWO-Vlaanderen te benoemen adviescommissie – evenals het VNC paritair samengesteld - daartoe kan bijdragen. Het FWO-bestuur of de wetenschappelijke commissies van FWO en het NWO Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen zouden de leden van de adviescommissie moeten voordragen. De adviescommissie beoordeelt de aanvragen aan de hand van externe adviezen uit Nederland en Vlaanderen, en geeft een prioriteringsadvies aan het VNC. Het VNC neemt aan de hand van deze rangorde het definitieve besluit over de ingediende voorstellen en laat dit vervolgens in Nederland en Vlaanderen bekrachtigen. De adviescommissie dient ook belast te worden met het beoordelen van de door de Vlaamse en Nederlandse onderzoekers gezamenlijk op te stellen voortgangs- en eindrapportages.

De instelling van een gemengde adviescommissie heeft verschillende voordelen:

- Projecten worden beoordeeld en geëvalueerd door één adviescommissie, waarbij een zowel voor Vlaanderen als voor Nederland identieke openheid ten aanzien van de adviezen en (tussentijdse) evaluaties mogelijk wordt.
- Het VNC hoeft niet langer adviezen te wegen en in elkaar te schuiven, maar kan zich geheel op zijn besluitvormende taak richten, wat de zuiverheid van de procedure ten goede komt en de afbakening van taken scherper maakt.
- Door een deel van de werkzaamheden van het VNC aan de adviescommissie over te dragen, heeft het VNC meer gelegenheid beleidsmatige activiteiten te ontplooien.

5. *Zijn de cultuurverschillen tussen beide organisaties van invloed op de selectie van de subsidieaanvragen door het VNC?*

De commissie heeft geen reden om aan te nemen dat de bestaande selectieprocedure tot inhoudelijk verkeerde keuzes heeft geleid. Vanwege de door Vlaamse en Nederlandse onderzoekers nadrukkelijk gewenste transparantie adviseert de commissie wel een verdere harmonisering van de procedure te realiseren (zie antwoord vraag 4). De commissie is verder van mening dat kwaliteitsverschillen eerder dan cultuurverschillen in de selectieprocedure een doorslaggevende rol spelen.

Naar aanleiding van de gesprekken met VNC-werkleiders bepleit de commissie dat het VNC er zorgvuldig op toeziet dat het gescheiden administratieve beheer van Vlaamse en Nederlandse deelprojecten geen ongewenste gevolgen heeft voor het samenwerkingsproject als geheel.

6. *Leidt het benadrukken van het comparatieve element, dat bij de selectie van de subsidieaanvragen zwaar weegt, tot het honoreren van de beste onderzoeksvoorstellen?*

Deze vraag laat zich naar het oordeel van de commissie niet beantwoorden zonder te inventariseren welke voorstellen het VNC heeft afgewezen en op basis van welke argumenten. Dit viel echter buiten de opdracht van de evaluatiecommissie.

De commissie constateert dat het gebruik van het ‘comparatieve element’ als selectie criterium geleid heeft tot subsidiëring van een aantal zeer interessante onderzoeksprojecten. Het VNC heeft subsidies verstrekt aan zowel inventariserende en beschrijvende studies waar samenwerking relatief eenvoudig tot stand te brengen is als ook in toenemende mate aan meer analytisch onderzoek. De commissie zou willen voorstellen het aandeel van het interpretatieve onderzoek nog iets te laten stijgen zonder uit het oog te verliezen dat voordat men analytisch onderzoek kan uitvoeren, men eerst descriptief werk verricht moet hebben.

7. *Behoort de financiering van subsidieaanvragen die de productie van databases en corpora beogen tot de taak van het VNC?*

Het belang van de ontwikkeling van gegevensbestanden en corpora is onomstreden. Onderzoeksvoorstellen die het verzamelen van gegevens combineren met de analyse van die gegevens

komen voor subsidiëring in aanmerking. De commissie dringt erop aan om serieuze eisen te stellen ten aanzien van de standaardisering van de gegevensverzameling en de beschikbaarheid na afloop van het project teneinde de mogelijkheid tot polyvalentie te vergroten. De ontwikkeling van omvangrijke 'open einde' corpora en gegevensbestanden komt in VNC-verband niet voor subsidiëring in aanmerking. De commissie onderschrijft dit VNC-standpunt gezien de beperkte financiële omvang van het VNC-programma.

Indien er voldoende financiële ruimte was geweest had VNC ook de financiering kunnen doen van het Vlaams-Nederlands project *Corpus Gesproken Nederlands*. Dat project, dat tot doel heeft een geannoteerd corpus samen te stellen van ongeveer 10 miljoen in Nederland en Vlaanderen gesproken woorden, wordt nu rechtstreeks gefinancierd door de Vlaamse (AWI en IWT) en Nederlandse (OCenW) overheid en NWO.

Aan Nederlandse zijde biedt NWO tegenwoordig de mogelijkheid om een investeringssubsidie aan te vragen voor dataverzameling. In Vlaanderen is hiertoe een aanzet gegeven langs het Max Wildiersfonds, maar dit is beperkt in de tijd en laat bijgevolg geen planning op langere termijn toe. De commissie bepleit een uitbreiding van het VNC-budget met een apart fonds voor investeringen waaruit de opbouw van grote Vlaams-Nederlandse gegevensbestanden en corpora gefinancierd kan worden. De benodigde extra middelen zouden de betrokken Vlaamse en Nederlandse ministeries, NWO en FWO moeten vrijmaken. Voor zover het de taalkundige corpora betreft zou het door de Nederlandse Taalunie gecoördineerde Platform Nederlands in de taal- en spraaktechnologie een rol kunnen spelen.

8. *Kunnen er oorzaken worden aangegeven voor de verdeling van de VNC-middelen over de verschillende disciplines en universiteiten?*

Hoewel niet alle universiteiten in gelijke mate aanvragen hebben ingediend en de ene instelling beter heeft gescoord dan de andere, heeft de commissie geen scheeftrekkingen in de verdeling van VNC-middelen geconstateerd. Wat betreft de disciplines zijn taalkunde, letterkunde en geschiedenis dominant in de projecten vertegenwoordigd, wat overeenkomt met de getalsmatige sterkte van de desbetreffende leerstoelgroepen en de aanvraagtradities bij NWO en FWO-Vlaanderen. Een verschil in onderzoekstraditie tussen Nederland en Vlaanderen binnen enkele kleinere deeldisciplines, waaronder de archeologie, maakt samenwerking minder voor de hand liggend en verklaart het geringe aantal subsidieaanvragen. Het zou nochtans wenselijk zijn de samenwerking via het VNC op deze deelgebieden te doen toenemen.

9 *Is er sprake van een duidelijke taakafbakening tussen het VNC, andere onderzoeksfondsen en de Nederlandse Taalunie?*

De commissie meent dat de taakafbakening tussen het VNC en andere instellingen op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek helder is. De Nederlandse Taalunie is een politieke instelling die voor Nederland en Vlaanderen gemeenschappelijk beleid formuleert op het gebied van de Nederlandse taal, het onderwijs Nederlands en de taalgebonden cultuur. Het VNC is een wetenschapsfonds met als doelstelling het financieren van Vlaams-Nederlandse onderzoeksprojecten. Onduidelijkheden met betrekking tot de functie, het werkterrein of de competentie van het VNC hebben zich voor zover de commissie gebleken is tot op heden niet voorgedaan.

Bijlage: Overzicht gesprekken VNC-evaluatie woensdag 25 april 2001

Op 25 april heeft de evaluatiecommissie gesprekken gevoerd met VNC (oud)bestuursleden, de verantwoordelijke bureaumedewerkers van FWO en NWO en een aantal werkleiders van VNC-projecten. Met de (oud)bestuursleden en vertegenwoordigers van NWO en FWO zijn de volgende onderwerpen besproken:

- ✓ steunvormen
- ✓ beoordelingsprocedures
- ✓ administratieve en financiële procedures
- ✓ internationalisering
- ✓ kennisoverdracht
- ✓ cultuurverschillen
- ✓ corpora kwesties

De werkleiders werden de volgende vragen voorgelegd:

- ✓ hoe is het project tot stand gekomen, qua onderwerp en partners
- ✓ wat zijn de ervaringen met de samenwerking
- ✓ wat zijn de resultaten
- ✓ wat is uw mening over de administratieve en financiële procedures van het VNC
- ✓ zou u een nieuwe aanvraag indienen? Waarom wel/niet?

Programma

10.00 uur: prof. dr. K. Porteman, prof. dr. M.R. Prak en prof. dr. L. Milis (zittende VNC bestuursleden)

11.00 uur: prof. dr. W.J. van den Akker en prof. dr. H. Brems (letterkunde)

De Noord- en Zuidnederlandse poëzie tussen 1900-1940: autonomie en interactie

11.30 uur: mw. prof. dr. K. de Jonge (kunstgeschiedenis)

Eenheid en tweespalt: Architectonische relaties tussen de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden 1530-1700

12.00 uur: drs. J. Traest (secretaris generaal FWO) en drs. P. van Slooten (directeur NWO Geesteswetenschappen)

14.00 uur: prof. dr. W.A. van Es en dr. M. Lodewijckx (archeologie)

De Frankische migratie. Een Vlaams-Nederlands onderwerp voor archeologisch onderzoek

14.30 uur: prof. dr. W.P. Gerritsen en prof. dr. P.M.M. Klep (oud bestuur)

15.00 uur: prof. dr. J. van Marle en prof. dr. J. Taeldeman (taalkunde)

Lexicale variatie in het Standaardnederlands. Convergentie/divergentie en standaardisering/substandaardisering in het Belgische en Nederlandse Nederlands

15.30 uur: prof. dr. H. Soly (geschiedenis)

Comparatieve studies van de sociaal-economische, politiek-institutionele en culturele functies vervuld door ambachten/gilden in Vlaanderen en Nederland, 17^e-18^e eeuw

16.00 uur: prof. dr. F. Willaert (letterkunde/musicologie)

Repertorium van het Nederlandse lied tot 1600

16.30 uur: prof. dr. G. de Baere (letterkunde)

Ruusbroec en Groenendaal in literair-historisch perspectief: cultuur- en teksthistorisch onderzoek, met bijzondere aandacht voor Vanden XII beghinen